

میزان اثربخشی شادکامی، آشفستگی روانشناختی و باور به دنیای عادل در بین زنان سرپرست خانواده و زنان غیر سرپرست خانواده

الهه سادات نوعی

کارشناس ارشد روانشناسی گرایش عمومی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران
Elahehnoei66@gmail.com

پرویز صباحی

استادیار گروه روانشناسی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران
P_sabahi@semnan.ac.ir

چکیده

1 زنان سرپرست خانواده یا خود سرپرست با سختی ها، مشکلات و مانع های بسیار زیادی که در زندگی مواجه هستند که در کنار مصائب و مسئله های موجود در شهرهای بزرگ، صدمه های غیر قابل جبرانی را بر آنها و جامعه ای که در آن زندگی می کنند وارد می کند. هدف این پژوهش مقایسه ی شادکامی و آشفستگی روانشناختی و باور به دنیای عادل زنان سرپرست خانواده و غیر سرپرست شهر تهران می باشد. یک مطالعه توصیفی - تحلیلی از نوع علی مقایسه ای است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۰ نفر زنان سرپرست خانواده و ۳۰ نفر زنان غیرسرپرست ساکن شهر تهران بود و با سه پرسشنامه، DAS-21، پرسشنامه باور به دنیای عادل برای خود و دیگران و پرسشنامه ی شادکامی آکسفورد مورد سنجش قرار گرفتند. داده های جمع آوری شده در دو روش آمار توصیفی و روش تحلیل استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین شادکامی و آشفستگی روانشناختی و باور به دنیای عادل زنان سرپرست خانواده و زنان غیر سرپرست تفاوت معناداری وجود دارد. در نتیجه این یافته ها و نتایج پژوهش باید گفت که قبول نقش سرپرستی خانواده از سوی زنان، سطح زندگی و به دنبال آن سطح زندگی کل افراد خانواده و فرزندان آنها را تحت الشعاع قرار خواهد داد. همچنین وضعیت اشتغال و کار کردن زنان سرپرست خانواده نیز در وضعیت مناسبی نیست که به دلیل موانع و محدودیتها و برخورداری از سطوح پایین تر سواد، فرصتهای شغلی محدودتری نسبت به زنان غیر سرپرست دارند و از آنجایی که حمایتهای دولتی موجود برای این زنان بسیار کم است و بیشتر جنبه ی خدمت رسانی دارد تا توانمندسازی، بنابراین به طور تقریبی، اکثر این افراد به کارهای موقتی مانند کارهای دستی و کارگری و خانه داری مشغول هستند که میتوان روی زندگی آنها تاثیر گذارد.

واژگان کلیدی: شادکامی، آشفستگی روانشناختی، باور به دنیای عادل، زنان سرپرست خانواده، زنان غیر سرپرست خانواده

مقدمه

زنان سرپرست خانواده به زنانی گفته می شود که بدون حضور منظم و حمایت یک مرد، سرپرستی خانواده را برعهده می گیرند و مسئولیت امور اقتصادی و تصمیم گیری های اصلی به عهده ی آنان می باشد (افلاکی فرد و ایزدپناه، ۱۳۹۸). زنان سرپرست خانواده را می توان به ۶ دسته تقسیم کرد: زنان طلاق گرفته، زنان بیوه، زنانی که همسرشان بیکار و یا از کار افتاده می باشند،

زنانی که همسرانی معتاد دارند و هزینه ی زندگی بر عهده ی آنها می باشد، زنانی که همسرشان زندانی می باشد، زنانی که همسرشان مهاجرت کرده اند و مسئولیت زندگی بر عهده ی آنها می باشد (آزاده و تافته، ۱۳۹۴).

حالت های درونی و عاطفی سطح زندگی، که در اجتماع رشد می یابند، پدیده ی شادکامی می باشد. ارزش شادکامی برای افرادی که دچار گرفتاری و اضطراب و افسردگی هستند بیشتر می باشد (اقلیما و ابراهیم نجف آبادی، ۱۳۹۰).

به حالت ذهنی بد همرا به بداخلاقی و نگرانی که باعث بیماری روحی و روانی می شود (محبوبی، ۱۳۹۸). منظور از دنیای عادلانه این است که دنیا دارای عدالت کلی است و بر پایه نظم استوار شده است (پناهی، ۱۳۹۹). البته باور به دنیای عادلانه بر دو نوع منطقی و غیر منطقی است. باور به دنیای عادلانه تنها زمانی منطقی به نظر می آید که باور فرد به عادل بودن دنیا بر اساس منطقی باشد در غیر این صورت این باور یک باور غیر منطقی خواهد بود (الوندی و صدیق، ۱۳۹۹).

عوامل موثر بر شادکامی و آشفتگی روانشناختی و باور به دنیای عادل در زنان سرپرست خانواده اینگونه دسته بندی می شوند:

1. پیشینه ی خانوادگی نامناسب و اضطراب و افسردگی : بیشتر زنان سرپرست خانواده دچار اضطراب و افسردگی های حاد و مزمنی هستند که احساس شادکامی آنها را تحت تأثیر قرار داده است نتایج تحقیقات گذشته نشان می دهد که در بیشتر آنها دارای گذشته ی تلخ و سختی بوده اند (محمدی، ۱۳۸۵). اکثرشان در جواب به این پرسش که تعریف شما از غم و اندوه چیست؛ به فقر و آسیب های عاطفی و روحی و روانی در دوران بچگی اشاره داشته اند که به تدریج در طی زندگی شان بدتر شده است. به بیان این زنان، همسران شان همچنین وضعیتی همانند با آنها داشته اند. به این منظور امکان حرکت و گذر فقر برایشان فراهم نشده است (میرشاه جعفری و همکاران، ۱۳۸۱). در حقیقت مشکلات آنها به تدریج بیشتر شده است و آنها با مسائلی چون ازدواج ناموفق و مسئولیت بزرگ کردن فرزندانشان رو به رو شده اند. این دسته از زنان محرومیت و فقر را قبل و بعد از ازدواج تجربه کرده اند و با آن همچنان در گیر هستند. تأکید و تمرکز بر گذشته ای تلخ و سخت و فکر کردن به آینده ای مبهم برای فرزندانشان، دچار آسیب های روحی و روانی می شوند و این حس همراه با غم و غصه می باشد و شادکامی و امید از آنها گرفته می شود (محمدپور و علیزاده، ۱۳۹۰: ۱۷۰).

۲. وضعیت فعلی نامناسب و احساس نابرابری :

۳. پیش بینی از آینده ی نامناسب و استرس

۴. طرد اجتماعی

۵. احساس بی عدالتی

در توجیه این یافته ها می توان گفت که ترس از آینده ی نا معلوم، نا مطمئن و پر اضطراب که حاصل نگرانی هایی است که به دلیل شرایط فعلی نامطلوب است که باعث دغدغه های ذهنی و مشغولیت فکری و استرس در آنها شده که می تواند روی پایین بودن شادکامی در آنها اثر بگذارد. مادران سرپرست خانواده نسب مادران غیر سرپرست، به دلیل ایفای نقش های مختلف، سختی های زندگی و مراقبت از همه ی فرزندان، بیشتر افسردگی در آنها شایع می باشد و معمولاً زندگی خود را شاد نمی پندارند. در واقع می توان گفت که این بیش از دیگران تحت طردشدن قرار دارند که روی شادکامی آنها اثر گذاشته است.

از طرف دیگر می توان بیان کرد که زنان غیرسرپرست نیز در رابطه با فرزندان خود دچار مشکلات فراوانی نیز هستند، از یک طرف مشکلات مربوط به فرزندان و نگرانی در زمینه ی آینده ی فرزندان می تواند درگیری های ذهنی شدیدی را برای آنها به وجود آورد که این امر در افزایش نگرانی ها و در نتیجه کاهش کارآمدی آنها می تواند تأثیرگذار باشد؛ از طرف دیگر مشکلات مربوط به زندگی نیز می تواند در این امر دخیل بوده و منجر به کاهش شادی و نشاط در بین این افراد نیز گردد (فولادچنگ و حسن نیا، ۱۳۹۳).

مشکلات عاطفی و روحی و روانی زنان سرپرست خانواده منجر به آسیب های روحی مانند اختلال در حواس، استرس، نگرانی و افسردگی می شود که منجر به کاهش شادکامی می شود. یکی از عواملی که در مورد زنان سرپرست خانواده باید مورد توجه، کیفیت زندگی آنها می باشد که جامعه شناسان اساساً کیفیت زندگی را برحسب رضایت از زندگی و شادی توصیف می کنند. در این پژوهش با شناخت بیشتر از زندگی و نیازهای این افراد در جامعه سعی بر بالا بردن شادکامی و برقرار کردن عدالت در زندگی زنان سرپرست خانواده هستیم.

گروسی و شبستری در سال ۱۳۹۰ در تحقیق خود به شناخت عوامل اجتماعی مرتبط با سلامت روح و روان زنان سرپرست خانواده پرداختند. این تحقیق نشان داد که حمایت های مالی، عاطفی و ارتباط های اجتماعی از مهم ترین عوامل در سلامت روانی این افراد می باشد (گروسی و شبستری، ۱۳۹۰).

خسروی در سال ۱۳۷۸ در تحقیق خود اینگونه بیان کرد که زنان سرپرست خانواده، از لحاظ روحی و روانی افسردگی را بیشتر از دیگران تجربه می کنند که نشان دهنده ی کیفیت زندگی پایین آنان می باشد (خسروی، ۱۳۷۸).

مؤمنی زاده در سال ۱۳۹۳ در تحقیق خود به مقایسه میزان درآمد بین مردان و زنان سرپرست خانواده پرداخته است که نتیجه آن نشان دهنده ی میزان درآمد بالاتر مردان سرپرست خانواده بود. بنابراین فقر در خانواده هایی که زنان سرپرست آن می باشد بیشتر است و در نتیجه سبب پایین آمدن شادکامی و کیفیت در زندگی آنها می شود (مؤمنی زاده، ۱۳۹۳).

طهماسبی در سال ۱۳۸۵ در تحقیق خود اینگونه بیان کرد که زنان سرپرست خانواده به دلیل نقش های متعددی که بر عهده میگیرند، نسبت به سایر زنان، دچار تنش بیشتری می شوند و در نهایت از کیفیت زندگی پایین تری برخوردارند (طهماسبی، ۱۳۹۳).

عاشوری و همکاران در سال ۱۳۹۴ در تحقیق خود به مقایسه ی کیفیت زندگی، امنیت اجتماعی و بهزیستی روانشناختی در زنان سرپرست خانوار و زنان غیر سرپرست خانوار پرداختند که نشان داد زنان سرپرست خانواده، کیفیت زندگی، امنیت اجتماعی و بهزیستی روانشناختی پایینی را در زندگی خود تجربه می کنند (عاشوری و همکاران، ۱۳۹۴).

این پژوهش، با هدف مقایسه ی شادکامی و آشفتهگی روانشناختی و باور به دنیای عادل زنان سرپرست خانواده و غیر سرپرست شهر تهران انجام شد و سوال اصلی اینگونه است که، آیا میزان شادکامی و آشفتهگی روانشناختی و باور به دنیای عادل در بین زنان سرپرست خانواده و غیر سرپرست خانواده تفاوت معناداری دارد؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی- تحلیلی از نوع علی مقایسه است. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و میدانی انجام می شود. بخشی از مطالعات این پژوهش از منابع کتابخانه ای فراهم شد که طی آن اهمیت و ضرورت وجود شادکامی و آشفتهگی روانشناختی و باور به دنیای عادل بررسی شده است. ادبیات و واژه شناسی، مبانی و راهبردهای مربوط به شادکامی و آشفتهگی روانشناختی و باور به دنیای عادل و زنان سرپرست خانواده بررسی می شود. در اطلاعاتی چون پیشینه تحقیق و موارد کار شده مربوط به موضوع تحقیق از کتاب ها و مقالات، پایان نامه ها استفاده شده است.

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می باشد که با سه پرسشنامه DAS-21، پرسشنامه باور به دنیای عادل برای خود و دیگران و پرسشنامه شادکامی آکسفورد مورد سنجش قرار گرفت.

جامعه این پژوهش را زنان سرپرست خانواده و زنان غیر سرپرست خانواده شهر تهران تشکیل می دهند که به صورت تصادفی انتخاب شدند. از آنجا که طرح پژوهش به صورت علی مقایسه ای است حجم نمونه برای هر گروه حداقل ۳۰ نفر برآورد می

گردد که با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها در دو سطح توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (تحلیل واریانس چند متغیره) و با استفاده از نرم افزار SPSS23 مورد تحلیل قرار خواهند گرفت. متغیرهای مورد مقایسه در این پژوهش آشفتگی روانشناختی و شادکامی و باور به دنیای عادل می باشند. گروه مورد مقایسه، سرپرست خانواده و غیر سرپرست می باشد. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و میدانی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۰ نفر زنان سرپرست خانواده و ۳۰ نفر زنان غیرسرپرست ساکن شهر تهران بود و با سه پرسشنامه، DAS-21، پرسشنامه باور به دنیای عادل برای خود و دیگران و پرسشنامه ی شادکامی آکسفورد مورد سنجش قرار گرفتند. داده های جمع آوری شده در دو روش آمار توصیفی و روش تحلیل استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت. در خصوص انتخاب زنان سرپرست خانواده بدین صورت که با مراجعه به کمیته امداد امام خمینی (ره) و کسب اجازه، لینیکی را طراحی کرده و در اختیار آنها قرار دادم تا با مراجعه به آن لینیک پرسشنامه ها را به صورت آنلاین پاسخ دهند که این افراد به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند افرادی پاسخگو به این پرسشنامه ها باید در رده سنی ۳۰ تا ۴۵ سال قرار گرفته باشند با حداکثر تحصیلات دیپلم و دارای فرزند و باید هم خودشان و هم فرزندانشان دارای وضعیت روحی و جسمانی سالم باشند و هیچگونه مشکل و بیماری خاص (سرطان و بیماری قلبی و ...) و عقب ماندگی و مشکلات حسی و حرکتی نداشته باشند و همچنین این افراد سرپرست والدین خود نیز نباشند. این اطلاعات را با توجه به مصاحبه ابتدایی که با این افراد داشتیم به دست آوردیم. لازم به ذکر است پس از تکمیل پرسشنامه ها توسط زنان به بررسی مقایسه ای دو گروه پرداخته شد.

4

اعتبار و روایی مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس

مقیاس آشفتگی روانشناختی (لویندا، ۱۹۹۵) یک مقیاس ۲۱ سوالی است که با هدف ارزیابی آشفتگی روانشناختی با سه عامل یعنی: افسردگی (سوالات: ۲۱، ۱۷، ۱۶، ۱۳، ۱۰، ۵، ۳)، اضطراب (سوالات: ۲۰، ۱۹، ۱۵، ۹، ۷، ۴، ۲)، استرس (سوالات: ۱۸، ۱۴، ۱۲، ۸، ۶، ۱)، طراحی شده است. هر سوال از صفر (اصلا در مورد من صدق نمی کند) تا ۳ (کاملا در مورد من صدق می کند) نمره گذاری می شود. همچنین نتایج محاسبه همبستگی میان عوامل در مطالعه آنتونی و همکاران (۱۹۹۸) حکمی از ضریب همبستگی ۰/۴۸ میان دو عامل افسردگی و تنیدگی، ضریب همبستگی ۰/۵۳ بین اضطراب و تنیدگی و ضریب همبستگی ۰/۵۳ بین اضطراب و تنیدگی و ضریب همبستگی ۰/۲۸ بین اضطراب و افسردگی بود.

پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران

مقیاس باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران (ساتون و داگلاس، ۲۰۰۵) یک مقیاس ۲۷ سوالی است که با هدف ارزیابی باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران با دو عامل یعنی: باورهای دنیای عادلانه برای خود (سوالات: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۹، ۲۳، ۲۶)، باورهای دنیای عادلانه برای دیگران (سوالات: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۷) طراحی شده است. نمره گذاری آن بر اساس طیف لیکرت می باشد. حداقل و حداکثر نمره ای که به دست می آید به ترتیب برابر با ۲۷ و ۱۳۵ خواهد بود. به این ترتیب که به گزینه های کاملاً موافقم، موافقم، تا اندازه ای موافقم، نظری ندارم، تا اندازه ای مخالفم، مخالفم و کاملاً مخالفم به ترتیب نمره های ۱-۷ تعلق می گیرد. در پژوهش گلپور و جوادی (۱۳۸۵) آلفای کرونباخ برای خرده مقیاسهای باورهای دنیای عادلانه عمومی و باورهای دنیای ناعادلانه به ترتیب برابر با ۹۰/۰ و ۵۳/۰ به دست آمد که میزان رضایت بخشی است.

مقیاس شادکامی آکسفورد

مقیاس شادکامی آکسفورد (آرجیل، ۲۰۰۱) یک مقیاس ۲۹ سوالی است که با هدف ارزیابی آشفتگی روانشناختی با پنج عامل یعنی: رضایت از شادکامی (سوالات: ۱۳، ۲۷، ۲۵، ۱۲، ۹، ۳، ۲، ۱)، عزت نفس (سوالات: ۲۶، ۲۰، ۷، ۱۴، ۱۹، ۶، ۴)، کارآمدی (سوالات: ۸، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۲۳)، رضایت خاطر (سوالات: ۱۱، ۵، ۱۶، ۲۲، ۲۴، ۱۰)، خلق مثبت (سوالات: ۲۹، ۲۸، ۲۱) طراحی شده است. هر یک از خرده مقیاس های شادکامی شامل چند سوال است که نمره نهایی هر کدام از طریق مجموع نمرات سوال های مربوط به آن به دست می آید. هر سوال از یک (اصلا تا ۴ همیشه) نمره گذاری می شود. ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ تا ۰/۹۲ و ضریب بازآیی ۰/۵۳ تا ۰/۹۱ در فاصله های زمانی مختلف اینگونه گزارش شده است.

تحلیل داده ها در دو سطح توصیفی که شامل میانگین و انحراف معیار و استنباطی که تحلیل واریانس چند متغیره است و با استفاده از نرم افزار SPSS23 انجام شد.

یافته ها

در واقع برای پاسخ به ۳ سوال قیاس بین زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده از منظر استرس، اضطراب و افسردگی از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده است که در ادامه مراحل انجام این روش در SPSS آورده شده است. جدول ۱ آماره های توصیفی مربوط به این تحلیل برای سه متغیر استرس، اضطراب و افسردگی برای دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرخانواده را نشان می دهد.

جدول ۱: آماره های توصیفی تحلیل واریانس چندمتغیره برای برای سه متغیر استرس، اضطراب و افسردگی برای

دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

متغیرها (وابسته)	گروه ها	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
استرس	زنان سرپرست خانواده	۲/۴۰	۱/۰۴۱	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۶۵	۱/۰۲۱	۳۰
	کل	۲/۵۳	۱/۰۳۷	۶۰
اضطراب	زنان سرپرست خانواده	۲/۶۰	۱/۰۷۶	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۰۷	۱/۰۵۱	۳۰
	کل	۲/۳۴	۱/۰۹۶	۶۰
افسردگی	زنان سرپرست خانواده	۲/۵۵	۱/۰۶۲	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۲۱	۱/۰۳۷	۳۰
	کل	۲/۳۸	۱/۰۶۳	۶۰

همان طور که جدول ۱ نشان می دهد، میانگین متغیر استرس بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده در قیاس با متغیرهای اضطراب و افسردگی بیشتر بوده است.

جدول ۲: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره برای سه متغیر استرس، اضطراب و افسردگی برای دو گروه

زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

منبع	متغیرها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری	مجذور ایتا
گروه	استرس	۶/۱۹۳	۱	۶/۱۹۳	۵/۸۲۳	۰/۰۱۶	۰/۰۱۴
	اضطراب	۳۰/۴۰۲	۱	۳۰/۴۰۲	۲۶/۸۲۵	۰/۰۰۰	۰/۰۶۰
	افسردگی	۱۲/۳۴۳	۱	۱۲/۳۴۳	۱۱/۱۹۹	۰/۰۰۱	۰/۰۲۶
خطا	استرس	۴۴۴/۵۱۹	۵۸	۱/۰۶۳			
	اضطراب	۴۷۳/۲۶۲	۵۸	۱/۱۳۲			
	افسردگی	۴۶۰/۷۰۵	۵۸	۱/۱۰۲			
کل تصحیح شده	استرس	۳۱۳۱/۰۰۰	۶۰				
	اضطراب	۲۷۹۵/۰۰۰	۶۰				
	افسردگی	۲۸۵۴/۰۰۰	۶۰				

6

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، سطح معناداری برای سه متغیر استرس، اضطراب و افسردگی بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده کمتر از ۰/۰۵ بوده در نتیجه با سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین استرس، اضطراب و افسردگی بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و زنان غیرسرپرست خانواده تفاوت معناداری وجود دارد. برای پاسخ به ۲ سوال قیاس بین زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده از منظر میزان باور به دنیای عادل برای خود و میزان باور به دنیای عادل برای دیگران از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده است که در ادامه مراحل انجام این روش در SPSS آورده شده است. جدول ۳ آماره‌های توصیفی مربوط به این تحلیل برای دو متغیر باور به دنیای عادل برای خود و باور به دنیای عادل برای دیگران برای دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرخانواده را نشان می‌دهد.

جدول ۳: آماره‌های توصیفی تحلیل واریانس چندمتغیره برای دو متغیر باور به دنیای عادل برای خود و باور به

دنیای عادل برای دیگران برای دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

متغیرها (وابسته)	گروه‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
باور به دنیای عادل برای خود	زنان سرپرست خانواده	۳/۰۶	۱/۱۹۲	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۹۹	۱/۱۷۹	۳۰
	کل	۳/۰۳	۱/۱۸۵	۶۰
باور به دنیای عادل برای دیگران	زنان سرپرست خانواده	۲/۸۹	۱/۰۱۸	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۶۶	۱/۰۶۶	۳۰
	کل	۲/۷۸	۱/۰۴۷	۶۰

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، میانگین متغیر باور به دنیای عادل برای خود بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده در قیاس با متغیر باور به دنیای عادل برای دیگران بیشتر بوده است.

جدول ۴: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره برای دو متغیر باور به دنیای عادل برای خود و باور به دنیای عادل برای دیگران برای دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

منبع	متغیرها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری	مجذور ایتا
گروه	باور به دنیای عادل برای خود	۲/۸۷۳	۱	۰/۸۷۳	۰/۶۲۱	۰/۰۴۳	۰/۰۰۱
	باور به دنیای عادل برای دیگران	۸/۲۹۷	۱	۸/۲۹۷	۷/۶۴۱	۰/۰۰۶	۰/۰۱۱
خطا	باور به دنیای عادل برای خود	۹۲۴/۶۳۶	۵۸	۱/۴۰۵			
	باور به دنیای عادل برای دیگران	۷۱۴/۵۱۵	۵۸	۱/۰۸۶			
کل تصحیح شده	باور به دنیای عادل برای خود	۶۹۷۴/۰۰۰	۶۰				
	باور به دنیای عادل برای دیگران	۵۸۰۸/۰۰۰	۶۰				

همان‌طور که جدول ۴ نشان می‌دهد، سطح معناداری برای دو متغیر باور به دنیای عادل برای خود و باور به دنیای عادل برای دیگران بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده کمتر از ۰/۰۵ بوده در نتیجه با سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین باور به دنیای عادل برای خود و باور به دنیای عادل برای دیگران بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و زنان غیرسرپرست خانواده تفاوت معناداری وجود دارد.

برای پاسخ به این سوال و قیاس بین زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده از منظر شادکامی، این متغیر به ۵ زیرمتغیر رضایت از زندگی، عزت نفس، کارآمدی، رضایت خاطر و خلق مثبت مقوله‌بندی شده و در ادامه از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده است که در ادامه مراحل انجام این روش در SPSS آورده شده است. جدول ۵ آماره‌های توصیفی مربوط به این تحلیل برای متغیرها برای دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرخانواده را نشان می‌دهد.

جدول ۵: آماره‌های توصیفی تحلیل واریانس چندمتغیره برای زیرمتغیرهای شادکامی بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

متغیرها (وابسته)	گروه‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
رضایت از زندگی	زنان سرپرست خانواده	۱/۹۴	۰/۷۰۹	۳۰

۳۰	۰/۹۴۴	۲/۳۱	زنان غیر سرپرست خانواده	
۶۰	۰/۸۵۲	۲/۱۳	کل	
۳۰	۰/۴۷۴	۲/۲۷	زنان سرپرست خانواده	عزت نفس
۳۰	۰/۸۰۶	۲/۱۹	زنان غیر سرپرست خانواده	
۶۰	۰/۷۷۶	۲/۲۳	کل	کارآمدی
۳۰	۰/۸۳۳	۲/۱۶	زنان سرپرست خانواده	
۳۰	۰/۹۵۹	۲/۴۱	زنان غیر سرپرست خانواده	رضایت خاطر
۶۰	۰/۹۰۵	۲/۲۸	کل	
۳۰	۱/۰۱۷	۲/۲۳	زنان سرپرست خانواده	خلق مثبت
۳۰	۰/۸۷۷	۲/۱۳	زنان غیر سرپرست خانواده	
۶۰	۰/۹۴۸	۲/۱۸	کل	
۳۰	۰/۸۷۳	۱/۹۶	زنان سرپرست خانواده	
۳۰	۰/۹۵۵	۲/۲۶	زنان غیر سرپرست خانواده	
۶۰	۰/۹۲۵	۲/۱۱	کل	

8

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، میانگین متغیر کارآمدی بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده در قیاس با سایرمتغیرهای شادکامی بیشتر بوده است.

جدول ۶: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره برای متغیرهای شادکامی بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

منبع	متغیرها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری	مجذور ایتا
گروه	رضایت از زندگی	۶/۰۵۰	۱	۶/۰۵۰	۸/۶۸۴	۰/۰۰۴	۰/۰۰۱
	عزت نفس	۵/۲۷۲	۱	۵/۲۷۲	۶/۴۵۱	۰/۰۰۵	۰/۰۱۱
	کارآمدی	۴/۹۳۹	۱	۴/۹۳۹	۵/۶۴۳	۰/۰۰۴۸	
	رضایت خاطر	۴/۴۵۰	۱	۴/۴۵۰	۵/۴۹۹	۰/۰۰۴۱	
	خلق مثبت	۳/۰۵۰	۱	۳/۰۵۰	۳/۸۴۰	۰/۰۲۹	
خطا	رضایت از زندگی	۱۲۴/۰۱۱	۵۸	۰/۶۹۷			
	عزت نفس	۱۰۷/۳۸۹	۵۸	۰/۶۰۳			
	کارآمدی	۱۴۳/۶۱۱	۵۸	۰/۸۰۷			
	رضایت خاطر	۱۶۰/۵۰۰	۵۸	۰/۹۰۲			
	خلق مثبت	۱۴۸/۹۴۴	۵۸	۰/۸۳۷			
کل تصحیح	رضایت از زندگی	۹۴۵/۰۰۰	۶۰				

				۶۰	۱۰۰۱/۰۰۰	عزت نفس	شده
				۶۰	۱۰۸۵/۰۰۰	کارآمدی	
				۶۰	۱۰۱۹/۰۰۰	رضایت خاطر	
				۶۰	۹۵۱/۰۰۰	خلق مثبت	

همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد، سطح معناداری برای متغیرهای شادکامی از جمله رضایت از زندگی، عزت نفس، کارآمدی، رضایت خاطر و خلق مثبت بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده کمتر از ۰/۰۵ بوده در نتیجه با سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین رضایت از زندگی، عزت نفس، کارآمدی، رضایت خاطر و خلق مثبت و در مجموع شادکامی بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و زنان غیرسرپرست خانواده تفاوت معناداری وجود دارد. برای پاسخ به این سوال اصلی این پژوهش و قیاس بین زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده از منظر شادکامی، آشفتگی روانشناختی و باور به دنیای عادل از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده است که در ادامه مراحل انجام این روش در SPSS آورده شده است. جدول ۷ آماره‌های توصیفی مربوط به این تحلیل برای متغیرها برای دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده را نشان می‌دهد.

9

جدول ۷: آماره‌های توصیفی تحلیل واریانس چندمتغیره برای متغیرهای شادکامی، آشفتگی روانشناختی و باور به دنیای عادل بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

متغیرها (وابسته)	گروه‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
شادکامی	زنان سرپرست خانواده	۲/۱۱	۰/۸۵۴	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۲۰	۰/۷۹۱	۳۰
	کل	۲/۱۵	۰/۸۲۴	۶۰
آشفتگی روانشناختی	زنان سرپرست خانواده	۲/۵۲	۱/۰۶۲	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۳۱	۱/۰۶۴	۳۰
	کل	۲/۴۱	۱/۰۶۸	۶۰
باور به دنیای عادل	زنان سرپرست خانواده	۲/۹۵	۱/۱۰۶	۳۰
	زنان غیر سرپرست خانواده	۲/۸۱	۱/۱۳۰	۳۰
	کل	۲/۸۸	۱/۱۲۰	۶۰

همان‌طور که جدول ۷ نشان می‌دهد، میانگین متغیر باور به دنیای عادل بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده در قیاس با سایرمتغیرهای پژوهش از جمله شادکامی و آشفتگی روانشناختی بیشتر بوده است.

جدول ۸: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره برای متغیرهای شادکامی، آشفتگی روانشناختی و باور به دنیای عادل بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده

منبع	متغیرها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری	مجذور ایتا

۰/۰۰۳	۰/۰۴۵	۳/۴۱۸	۲/۳۱۴	۱	۲/۳۱۴	شادکامی	گروه
۰/۰۱۰	۰/۰۰۰	۱۲/۶۱۲	۱۴/۲۵۱	۱	۱۴/۲۵۱	آشفتگی روانشناختی	
۰/۰۰۴	۰/۰۲۷	۴/۹۱۸	۶/۱۴۶	۱	۶/۱۴۶	باور به دنیای عادل	
			۰/۶۷۷	۵۸	۸۵۱/۸۱۶	شادکامی	خطا
			۱/۱۳۰	۵۸	۱۴۲۱/۴۹۲	آشفتگی روانشناختی	
			۱/۲۵۰	۵۸	۱۵۷۱/۹۹۷	باور به دنیای عادل	
				۶۰	۶۷۰۰/۰۰۰	شادکامی	کل تصحیح شده
				۶۰	۸۷۸۰/۰۰۰	آشفتگی روانشناختی	
				۶۰	۱۲۰۳۶/۰۰۰	باور به دنیای عادل	

10

همان‌طور که جدول ۸ نشان می‌دهد، سطح معناداری برای متغیرهای شادکامی، آشفتگی روانشناختی و باور به دنیای عادل بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و غیرسرپرست خانواده کمتر از ۰/۰۵ بوده در نتیجه با سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین شادکامی، آشفتگی روانشناختی و باور به دنیای عادل بین دو گروه زنان سرپرست خانواده و زنان غیرسرپرست خانواده تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

به طور کلی یافته‌های مطالعات گذشته از ارتباط آشفتگی روانشناختی زنان سرپرست خانواده با افسردگی، اضطراب و استرس فرزندان حمایت می‌کند. جهت پیشگیری از افسردگی، اضطراب و استرس فرزندان بایستی در کنار توجه به سایر عوامل مستعد کننده مانند محیط‌های پر از استرس و کشمکش، به وضعیت آسیب‌شناختی زنان سرپرست خانواده نیز توجه داشت تا با فراهم نمودن محیط مناسب برای رشد سالم فرزندان، از ابتلای آنها به آسیب‌های مختلف روانشناختی و اجتماعی جلوگیری نمود. هر پژوهش با محدودیت‌هایی همراه است که در این پژوهش می‌توان اینگونه بیان کرد که این پژوهش فقط زنان سرپرست خانواده کمیته امداد امام خمینی و زنان غیرسرپرست شهر تهران را مورد بررسی قرار داده است، لذا تعمیم نتایج به سایر زنان سرپرست خانواده و زنان غیرسرپرست در شهرهای دیگر بایستی با احتیاط صورت گیرد. در این پژوهش به منظور زمینه‌یابی از پرسشنامه استفاده گردید، در نتیجه ممکن است برخی از افراد از ارائه پاسخ واقعی خودداری کرده و پاسخ غیر واقعی داده باشند. تعداد زیاد پرسش‌های پرسشنامه‌ها به طولانی شدن زمان اجرای آن انجامید که بر مقدار دقت پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بی‌تاثیر نبوده است. این پژوهش بر روی زنان سرپرست خانواده و زنان غیر سرپرست انجام شده است که از زمینه‌های سلامت روانی، جسمانی، اجتماعی و خانوادگی بسیار متفاوتی ممکن است برخوردار باشند، محدودیت‌هایی را در زمینه‌ی تعمیم یافته‌ها، تفسیرها و اسنادهای علت‌شناسی متغیرهای مورد بررسی ایجاد می‌کند که باید در زمینه‌ی کاربرد نتیجه‌ی این پژوهش به آنها توجه شود. برای کاربردی بودن این پژوهش به منظور پیشگیری و درمان افسردگی، اضطراب و استرس، مشاوران، روان‌شناسان و درمانگران می‌توانند از آموزش خوش‌بینی و خودکنترلی در مراکز مشاوره کمک بگیرند و در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود که اثر بخشی تاب‌آوری بر راهبرد‌های مقابله با اضطراب و افسردگی و استرس زنان سرپرست

خانواده انجام گیرد. به منظور کاربردی شدن نتایج این پژوهش، به ارگانهایی از قبیل سازمان بهزیستی، کمیته امداد، پیشنهاد می شود که به منظور بهبود وضعیت شادکامی، آشفته‌گی روانشناختی و باور به دنیای عادل در زنان سرپرست خانواده، آموزش راهبرد مقابله‌ی مؤثر در برابر حوادث فشار زا و آموزش تاب آوری را در برنامه های خود بگنجانند.

منابع

- آزاده، منصوره و تافته، مریم، روایت زنان سرپرست خانوار از موانع شادمانی (مطالعه موردی زنان سرپرست خانوار تهران)، فصلنامه مطالعات زن و خانواده، دوره سوم، شماره دو، زمستان ۱۳۹۴، ۶۰-۳۳.
- افلاکی فرد، حسین و ایزدپناه، مهرداد، مقایسه کیفیت زندگی و شادکامی مادران سرپرست خانواده و مادران غیرسرپرست شهر جهرم، فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه، دوره دهم، شماره دو، تابستان ۱۳۹۸، ۳۱۸-۳۰۳.
- اقلیما، مصطفی و نجف آبادی، اعظم، بررسی تاثیر میزان سرمایه فرهنگی بر میزان شادی زنان جوان (۲۴-۱۵ ساله) در شهر اصفهان، نشریه جامعه پژوهشی فرهنگی، دوره دو، شماره یک، تابستان ۱۳۹۰، ۲۴-۱.
- الوندی، حمیرا و صدیق، هلن، پیش بینی بهزیستی اجتماعی و اعتماد اجتماعی از طریق باور به دنیای عادلانه در مراجعین به مراکز مشاوره، پژوهش های روان شناسی اجتماعی، فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه، دوره دهم، شماره سی و هفت، بهار ۱۳۹۹، ۱-۱۲.
- پناهی، احمد، عوامل نشاط و شادکامی در همسران، نشریه معرفت، شماره صد و چهل و هفت، ۱۳۹۹، ۲۰-۱۵.
- خسروی، زهره، بررسی مشکلات عاصفی و روانی و اجتماعی زنان سرپرست خانوار، مجله مرکز مشارکت امور زنان نهاد ریاست جمهوری، دوره سوم، شماره دوازده، بهار ۱۳۷۸، ۱۷-۴.
- طهماسبی، اعظم، بررسی کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی منطقه جنوب تهران و رابطه آن با مشخصات فردی، خانوادگی آنان، مجله مدیریت دولتی، دوره چهارم، شماره سه، تابستان ۱۳۸۵، ۹۹-۱۱۰.
- عاشوری، مجتبی و سعادت‌مند، سعید و قیداری، محمدمهدی، مقایسه ی کیفیت زندگی، امنیت اجتماعی و بهسیستی روانشناختی در زنان سرپرست خانوار و زنان غیر سرپرست خانوار، فصلنامه علمی دانش انتظامی زنجان، دوره یک، شماره یازده، تابستان ۱۳۹۳، ۱-۱۲.
- فولادچنگ، محبوبه و حسن نیا، سمیه، اثربخشی تنظیم هیجان بر شادکامی و خودکار آمدی زنان سرپرست خانوار، فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه، دوره پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۳، ۱۰۶-۸۹.
- گروسی، سعیده و شبستری، شیما، بررسی رابطه ی سرمایه ی اجتماعی و سلامت روان در بین زنان سرپرست خانوار در شهر کرمان، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره پنجم، شماره یک، بهار ۱۳۹۰، ۱۷-۴.
- محبوبی، طاهره، اثربخشی آموزش شناختی ارتقا امید بر آشفته‌گی روان شناختی دانشجویان دانشگاه پیام نور، فصلنامه علمی شناخت اجتماعی، دوره هشت، شماره یک، بهار ۱۳۹۸، ۶۴-۵۱.
- محمدی، زهرا، پیشینه ی نظری و تجربی زنان سرپرست خانوار، نشریه زنان، دوره دو، شماره سی و چهار، پاییز ۱۳۸۶، ۶۶-۳۵.
- محمدی، زهرا، زنان سرپرست خانوار، انتشارات روابط عمومی شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ۱۳۸۵، ۶۹-۳۴.
- مومنی زاده، ندا، تحلیل مقایسه ای در خصوص زنان سرپرست خانوار، مجله اقتصادی، دوره چهارده، شماره سه، تابستان ۱۳۹۳، ۹۵-۱۲۰.
- میرشاه جعفری، ابراهیم و عابدی، محمدرضا و دریکوندی، هدایت الله، شادمانی و عوامل مؤثر بر آن، نشریه تازه های علوم شناختی، دوره چهارم، شماره سه، پاییز ۱۳۸۱، ۵۸-۵۰.

دومین کنفرانس ملی مدیریت، روان شناسی و علوم رفتاری

تهران - ۳۰ فروردین ۱۴۰۱

2nd National Conference on Management, Psychology and Behavioral Sciences

19 April 2022 | Tehran

Arjyle, Mich. (2001). **The psychology of happiness**. London. Rutledge. Industrial Marketing Management. (2001). 300–311.